PAULIINA

RAUHALA

SYNNINKANTAJAT

GUMMERUS

Lämmin kiitos kustannustoimittaja Salla Pulli.

Kiitos esilukijat Kaisa Kariranta, Antti Kaunisto,
Hanna-Leena Nissilä ja Minna Rytisalo.

Suomen Kulttuurirahasto ja Taiteen edistämiskeskus
ovat tukeneet tämän teoksen kirjoittamista.

Copyright © Pauliina Rauhala ja Gummerus
ISBN 978-951-24-0863-4

Kustantaja
Gummerus Kustannus Oy
Helsinki

Painopaikka
ScandBook
Liettua 2018

SAATESANAT

Romaani sijoittuu pieneen kylään Pohjanmaalla. Tarkkasilmäinen lukija saattaa löytää yhtäläisyyksiä tietyn olemassa olevan kylän kanssa. Tämä yhteys on syntynyt ainoastaan rakkaudesta miljöötä kohtaan. Tarina ja kaikki henkilöhahmot ovat fiktiivisiä.

Romaani kuvaa menneitä aikoja ja käytäntöjä, joilla on ollut vaikutus myös seuraavien sukupolvien elämään. Hoitokokoukset ovat julkisia ja pakotettuja sielunhoidollisia tilaisuuksia, joissa arvioidaan ja korjataan ihmisen uskonelämää. Ne yleistyivät vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä 1960-luvulla, ja intensiivisin vaihe sijoittui 1970-luvun loppuvuosille.

Romaanin osana on kaksi pöytäkirjaa. Ne eivät ole aitoja dokumentteja. Olen rakentanut ne monista eri pöytäkirjoista, jotka sijoittuvat eri puolille Suomea 1960- ja 1970-luvuilla, ja ne pohjautuvat myös Päivämies-lehden teksteihin vuosilta 1978 ja 1979. Toivon, että hoitokokouksiin liittyvät asiakirjat ja aineistot avataan tutkijoiden käyttöön.

Sille joka seisoo ikkunassa ja odottaa sitä joka on mennyt pois.
Sille joka laulaa vanhoja lauluja yksin
ja toivoo yhä vaikkei ole syytä.

”Odota”, lapsi rääkäisee, kun isompi kiihdyttää pyöränsä edelle.
”Haluan ajaa vierellä ja jutella matkalla.”
Tallennan sanat, yhteyden kaipuun yksinkertaisuuden.
Puistossa lapsi varmistaa:
”Sitten leikitään meidän omia leikkejä, ei muiden.”

PROLOGI

Hän hengittää vaivalloisesti ja kiehnää niin että lakanat kahisevat. On hänen syntymäpäivänsä, yhdeksäskymmeneskuudes. Asetan neilikkakimpun yöpöydälle maljakkoon, vaikka tiedän, ettei kukkia näe kukaan muu kuin hoitaja.

Äiti sen mainitsi ohimennen puhelimessa, juhlapäivän, kenties viimeisen, monennenko kerran lie ehkä viimeisen. Puhumme taas viikoittain, hyvistä ja helpoista asioista, vaikeista olemme hiljaa yhteisymmärryksessä. Kai jonkun on mentävä, lupasin äidille, vaikka oppitunnit jatkuivat pitkälle iltapäivään ja lapset odottivat, niin kuin aina. Isä ei jaksanut enää, omaa isäänsä, joka ei ollut vuosikymmeneen tuntenut omaa poikaansa. Sotakaveriksi luuli, silloin harvoin kun jotain havahtui luulemaan, ja huusi joka kerta hätääntyneenä, että heti pää alas ennen kuin ammutaan, eikä lopettanut ennen kuin isä kumartui tai lähti pois.

Pappa on niin levoton, että häntä on vaikea katsoa saati koskea. Kurkkuani kuristaa enkä tiedä mitä tehdä. Kaduttaa, että tulin. Ei olisi pitänyt. Miksi ihmisenpoika joutuu lähtemään niin hitaasti ja tuskaisesti?

Avuttomuuttani alan laulaa. Laulan ensimmäisen laulun, joka mieleeni pälkähtää, kun katson lakanoissa havisevaa linnunluukehoa. *On lepopaikka suloinen / laitettu Golgatall' / Jeesuksen verihaavoissa – / niitä nyt katselkaa.* Hämmästykseksenі hän lakkaa heti nöyhtäämästä, aivan kuin kuulisi, eikä

sitä ole tapahtunut pitkään aikaan. Jatkan laulua, ja yhtäkkiä hän avaa mitään näkemättömät silmänsä, kääntää heiveröistä päätään ja sumentunutta katsettaan kohti ja puhuu katkonaisesti. Onko se Aaron? Tulitko sinä takaisin? Olenko minä taivaassa?

Yritän vastata, mutta hän lipuu taas kauas, nukkuu nyt, rauhaisammin. Minä katson miestä, jonka vahvuudesta kaikki on riisuttu pois ja joka on joutunut aivan liian kauan odottamaan vuoroa laskea matkasauva. Mutta Jumala on niin suuri ja tutkimattomat tiensä, että Hänellä on valta ja voima unohtaa jonot ja järjestykset, päästää toiset ennen muita ja roikottaa väkisin hengissä se, joka jo melkein 40 vuotta sitten luuli korjaavansa viimeistä eloa peltopalasellaan, retuuttaa elämänsyrjässä kiinni se, jonka puun juurella kirveen terä on ruostunut punaruskeaksi ja varsi lahonnut käyttökelvottomaksi, kuin näyttääkseen, opettaakseen.

Pappa huohottaa taas. Sanoista on vaikea saada selvää. Anteeksi. Menin vikaan. Hyvä Jumala, miksi en saa pyytää anteeksi?

Ne ajat ovat ohi, minä rauhoittelen pappaa, vaikken kunnolla ymmärrä mitä hän puhuu. Sinä saat anteeksi, tietenkin, olet saanut jo, minä lupaan, vaikken tiedä, mistä varmuuden vakuudelleni ammennan. Silitän kättä, jossa on hyvin ohut iho ja suonet kuin siniset purot, mutta hän ei kuule vaan möyhii lakanoita ja uikuttaa. Anteeksi, anteeksi! Luomien alla edestakaisin liikkuvat silmät katsovat vuosikymmenten taakse. Kun tomumaja on murentunut, kun terveys, muisti ja lähimmät omaiset ovat kaikki menneet, hän palaa siihen, mikä on syvimpään hiljaisuuteen kätketty. Aaron, virta on vaarallinen! Aliisa, minä olin ankara! Auroora, älä mene pois!

Lempeäkatseinen hoitaja saapuu huoneeseen ja lisää tiputuspulloon uutta liuosta. Paljon ei ole jäljellä, hän sanoo, ja luulen aluksi, että hän tarkoittaa lääkettä. Taisto ei ole ollut moneen viikkoon tietoinen, hän lisää poistuessaan, ja on muitakin merkkejä. Kuumeilu ja hengityskatkot. Ei syö enää eikä juo. Levottomuutta, sitäkin on lopussa usein, harhaisuutta, ääntelyä ja käsien haromista.

Kastelen ohuita ja kuivia huulia veteen kostutetulla pumpulilla. Lääke vaikuttaa ja pappa rauhoittuu. Jään miettimään, mitä on olla tietoinen tai harhainen. Pappa ei näe minua, ei tunne, niin kuin ei ole nähnyt eikä tuntenut ketään pitkään aikaan, mutta vielä on jotain, mihin hän palaa ja missä hän elää, vaikka kaikki muu hänessä jo sammuu ja katoaa. Asioita, joita kuolemakaan ei salli olla muistamatta. Asioita, joita hän nyyhkii poisnukkuessaan viimeiseen hengenvetoon saakka. Asioita, jotka minun tulisi ohittaa pelkkinä harhoina.

Suru tarkoittaa ajan halkeamista. On menetys, ja on ennen ja jälkeen. Minä menetän kohta papan, jota en tunne kovin hyvin ja jonka lähtöä en osaa murehtia vaan ainoastaan siunata.

Hän on yhtäkkiä poissa tolaltaan omien menetystensä kanssa ja vaikertaa kuoleman kuilun reunalla. Minä olen kiinni omissani, niissä halkeamissa joita olen pitänyt ainoina merkittävinä, ja joudun ponnistelemaan ymmärtääkseni mitä kuulen. Minun on mahdotonta yhdistää tätä hetkeä ja kaukaista mennyttä, ymmärtää miten ne liittyvät toisiinsa tai minuun, mutta silti ylleni humahtaa varmuus niin kuin vasaranlyönti: tässä ovat katkenneet langat jotka minun on kurottava toisiinsa kiinni, rikkoutuneet tiet ja tarinat jotka on etsittävä pala palalta ja liitettävä takaisin yhteen.

Papan vuoteen vieressä kaivan repustani punakantisen muistikirjan, jonka ostin marketista hetken mielijohteesta

yhdessä neilikkakimpun kanssa. Ensimmäiselle sivulle kirjoitan kaikki ne sanat, jotka ehdin kuulla, sillä ne ovat kenties viimeiset ja kertovat enemmän kuin mitkään aiemmat. Lauseiden perään piirrän kysymysmerkkejä ja huutomerkkejä.

Kun pappa nukkuu, kirjoitan seuraavalle sivulle pikavauhtia sekalaisessa järjestyksessä omia lauseitani: Muistamisella on rajat, yhteisesti sovitut. Ei ole lupa muistaa liikaa, väärin tai sopimattomasti. Historiankirjoitus on jonkun näkökulmasta katsomista. On voittajien tarina, isänmaan tarina, valkoisten tarina, pelastuneiden tarina, oikeauskoisten tarina, oikeamielisten tarina johon ei monta säröä mahdu ja johon sopimaton toinen edustaa vain uhkaa, epäonnistumista, menetystä tai syyllisyyttä. Tarina kannattelee totuutta, ei toisinpäin. Totuutta sellaisenaan ei ole olemassa. Totuus ja valta kietoutuvat toisiinsa. Totuus on omasta tai oman ryhmän näkökulmasta asioiden parhain päin kertomista. Mieli suojautuu torjumalla käsittämättömän.

Kolmannelle sivulle kirjoitan vain kaksi lausetta. 1. Jumalan valtakunta oli 1970-luvulla aivan erityinen armon ja anteeksiantamuksen valtakunta. 2. Lestadiolaisessa herätysliikkeessä tapahtui 1970-luvulla rauhanajan kirkon laajamittaisin hengellisen väkivallan aalto.

Näiden lauseiden jälkeen muistikirja on suljettava ja työnnettävä takaisin reppuun, sillä se polttelee jo sormissa, lauseet tuijottavat toisiaan vihamielisesti, nakkelevat niskoja, pusertavat nyrkkejä ja uhkaavat käydä toistensa kimppuun. Joku huhuaa Lootin vaimosta, joka katsoi taakse ja jähmettyi suolapatsaaksi, ja toinen kuiskii totuudesta, joka tekee vapaaksi.

Minua ei hyljätty kokouksessa vaan kotiovella. Se huojutti heiveröistä perhettä kaikkein hauraimmassa tilanteessa. En

ole päässyt siitä yli. Isien synnit periytyvät kolmessa polvessa. Näitä asioita on pakko tutkia lisää.

Pappa vaikertaa taas, ja minä otan kädestä kiinni ja jatkan laulamista. *Tässä se köyhä matkamies / saa vähän levätä / ja virvoitella itseään / taivahan leivällä.* Pappa rauhoittuu ja nukahtaa. Minä katson kauan hänen violetteja silmäluomiaan ja lommolle painuneita poskiaan ja ajattelen rakkautta. Ensin sitä joka kärsii kaiken eikä muistele pahaa, sitten sitä joka ei iloitse vääryydestä vaan iloitsee totuuden kanssa. Ensin sitä joka peittää syntien paljouden, sitten sitä joka ei pelkää sillä pelossa on rangaistusta. En voi olla ihmettelemättä, miten monta merkitystä rakkaudella on.

Vuoteen ääressä istuessani ymmärrän, että kun mummot ja papat kuolevat, on asioita, joissa unohdus voittaa muistamisen. Joukon etu yksilön kärsimyksen. Suuremman kunnia heikomman haavat.

Ennen kuin lähden painan poskeni papan kuoppaposkea vasten. Ensimmäistä kertaa ikinä, sillä meidän suvussa ei ole ollut tapana koskea, ainoastaan kätellä. Poski on pelkkää harmaata ryppypaperia jonka läpi luut kuultavat terävinä.

Kalmanhaju on makea ja paksu, minä tunnistan sen enkä unohda koskaan.

Minun elossa olevan ihoni lämpö siirtyy häneen. Hänen kuolevan ihonsa viileys ympäröi minut. Minun silmistäni putoaa vettä, joka kastelee hänen kasvojensa kuivat uurteet.

Pappa ynähtelee niin kuin pieni lapsi.

AARON

Kaikki alkoi, kun minä synnyin. Se ei tapahtunut kotona tai omassa Kylässä vaan uudessa aluesairaalassa, jonka valmistumista olivat odottaneet äitien lisäksi myös yksinäiset miehet. Presidentti oli ottanut Kaupungin suojelukseensa ja antanut lahjaksi kokonaisen terästehtaan ja uuden elämän mutta saanut vahingossa aikaan myös vaimopulan. Se hellitti vähän, kun hoitajat saapuivat pitkässä jonossa sairaalaan auttamaan ja parantamaan. Tämän on kertonut minulle Aliisa-mummi, joka tietää kaiken.

Synnyin samana päivänä, kun Suomen maaseudun puolue sai rökälevoiton eduskuntavaaleissa. Mitä, missä ja milloin -kirjassa kerrotaan, että television vaaliohjelman tietokoneet menivät silloin sekaisin. Minä luen tietokirjoja, enemmän kuin muut pojat, sillä haluan selvittää totuuden. Rakastan myös salaisuuksia ja vaikeita ja koristeellisia sanoja ja kerään niitä talteen Tärkeitten Asioitten Vihkoon.

Putkahdin äidin käsivarsille laihana ja sinisenä. Kätilön piti roikottaa minua jaloista ja jyskyttää selkään, että lima irtosi hengitysputkista. Mutta äidin mielestä minä olin silti kaikista lapsista kaunein. Sellainen on minun äitini, Raakel, kaikista äideistä kaunein.

Aliisa-mummi tuli Auroora-tädin kanssa seuraavana päivänä ja otti meistä kuvan suurella Polaroid-kameralla. Kuva on jo kellastunut mutta yhä tallessa paksussa albumissa. Kun katson

sitä, ymmärrän mitä mummi tarkoittaa hetken vangitsemisella ja ajan pysäyttämisellä. Äiti on juuri vaihtanut minulle vaippaharson ja kierittää ympärilleni kapaloa. Minä itken niin että ikenet irvistävät, sormet harovat ilmaa ja pikkuriikkiset varpaat, mutta äiti katsoo minua niin lempeästi että valo paistaa hänen kasvoiltaan, ja minä tiedän ettei minulla tule olemaan elämässä koskaan mitään hätää.

Mistä se johtui se voitto ja oliko sillä jotain tekemistä minun kanssa, minä kysyn paljon myöhemmin isältäni Matilta, joka lukee sanomalehtiä keinutuolissa, Liittoa ja Maaseudun Tulevaisuutta. Ai mikä voitto, isä murahtaa niin kuin ei olisi kuullutkaan, ja minä selitän taas SMP:stä ja kapaloidusta lapsesta äidinsylissä makaamassa. Mistä sinä semmoisia olet saanut päähäsi, isä äyskäisee, sen verran olisi jo syytä miehistyä, että tajuaisi, ettei SMP:llä ole ollut eikä tule olemaan mitään tekemistä meidän perheen kanssa. Pelkkä huiputtava populisti Vennamo on, lupasi paljon vaikka ei voi- ja viljavuorille mitään osannut!

Mutta entä ne kommunistit, ne kommunistit olivat kyllä paljon pahempia, parkaisen vielä.

No onhan niitä tässäkin suvussa valitettavasti nähty, taistolaisia, pellot yhteisomistuksessa eikä kukaan huolehdi mistään.

Isä pudistaa päätään niin että niskat naksuvat, mutta silloin äiti parahtaa keittiön ovelta, että lopettaisit jo, kaikkea ei ole lasten korville tarkoitettu.

Minua alkaa suututtaa. Huudan, ettei pappa ole kommunisti, miten kehtaatte semmoista väittää, Taisto-pappa on uskovainen ja saarnamies ja huolehtii pihan ja puutarhan paremmin kuin kukaan, mutta isä luikkii pirtistä ulkohommiin ja äiti pyyhkii silmiä, silittää hikisellä kädellä poskeani ja huokaisee muttei selitä mitään.

Taisto-pappa on minun isäni isä. Aliisa-mummi on minun äitini äiti. Olen onnellinen siitä, että minulla on kahdet vanhemmat, isot ja tavalliset.

Myöhemmin opin, että seimenlapsi syntyikin lohduksi synkeään vaalipäivään SMP:läisten ja kommunistien keskelle, tähdeksi pimeälle taivaalle. Minä olin Jumalan merkki äidille, joka katsoi minua valo kasvoillaan ja tarjosi rinnasta lämmintä maitoa, ja isälle, joka kuunteli vaaliradiota korva kaiuttimessa kiinni ja puuskui harmistuksissaan kuin höyryveturi.

Minä en ollut kuka tahansa lapsi. Minä en ollut joku vain. Aliisa-mummikin oli ostanut kuvia spruutaavan taikakameran minun vuokseni. Hän tuli Auroora-tädin kanssa sairaalaan ikuistamaan minut heti paikalla, vaikka valokuvapaperi on hirvittävän kallista. Mummi toi myös kortin, joka on tallessa samassa paksussa albumissa valokuvan vieressä. *Käärö kaunis kätkyessä, / piltti pieni peittehessä.* Niin hän kirjoitti kortin yläreunaan koukeroisilla kaunokirjaimilla. Alareunassa on vielä pidempi runo. *Hymyssä lapsen herttaisen, / on onnen valtakunta. / Silmissä vauvan suloisen, / on kaikkein kirkkain kulta.*

Jumala antoi minun syntyä Joen rantaan, Kylään ja Suomeen, uskovaiselle isälle ja äidille, jotka olivat yhteen ääneen lausuneet taivaaseen päin, että sallikaa lapsen tulla minun tyköni, eivätkä estäneet häntä. Se on ihme. Se on melkein yhtä käsittämätöntä kuin Jeesuksen syntymä pienessä Betlehemissä ja vielä tallissa. Miljoonien lasten joukosta juuri minä olen valittu ja Jumalan suojeluksessa, eikä minun siksi tarvitse pelätä kommunisteja eikä ydinpommia, ei Vennamoa eikä öljykriisiä, edes peltojen paketointia en murehdi enkä kaupunkien tehdastöitä, sillä vaikka mitä tapahtuisi, minä olen turvassa.

Sitä paitsi pellot eivät Kylästä mihinkään katoa. Tietosanakirjassa kerrotaan, että viljelymaan hedelmällisyys perustuu

veteen. Minun Jokeni ei ole mikä tahansa joki, joka lurisee ohuena nauhana ja jolla on ranta ja vastaranta. Minä asun oikeassa viljavassa jokilaaksossa, siitä on pappakin saarnannut, Pohjanmaalla jossa henki lepää viimeisinä aikoina, niin kuin Kaksoisvirranmaassa ja Niilin suistossa, vanhan ja uuden joenuoman välissä. Täällä lehmät laiduntavat vihreillä niityillä ja syövät pötsit pullolleen eikä niillä ole nälkä, täällä perunat kasvavat kohisten eikä niitä vaivaa rutto tai rupi vaan niitä viedään suurissa laareissa peräkärrykaupalla kauas toreille myytäväksi eikä kaupungeissakaan ole nälkä. Täällä ei maata uhkaa mikään muu kuin tulva ja ihmisten tottelemattomuus. Niistäkin puhutaan Raamatussa. Mutta onneksi sateenkaari ei ole vielä sammunut.

Kun nukun, nukun hyvin, sillä sängyn yläpuolelta minua katsovat Bach ja Kekkonen. Vaikka Bachilla on kaksi leukaa ja kiharainen peruukki, hän on antanut minulle lahjaksi maailman kauneimman musiikin. Vaikka Kekkosella on kiiltävä kalju ja vielä suuremmat silmälasit kuin minulla, hän hiihtää nopeammin kuin kukaan muu ja johtaa maata ylivoimaisesti. He molemmat ovat melkein uskovaisia, niin olen käsittänyt, enemmän meitä kuin muita, sitä on vähän vaikea selittää, kun rajat yleensä ovat selvät mutta tässä kohden eivät kuitenkaan ihan, eikä sitäkään voi sanoa.

Kun valvon, valvon turvassa, sillä pirtin seinältä minua katsovat kultakehyksistä baskeripäinen Luther ja liperikaulainen Laestadius. Heillä kummallakin on tosi surulliset silmät, mutta se ei haittaa, sillä ymmärrän uskon painavuuden. Ei ole helppoa olla se, jonka tehtävänä on sanoa muille, että tehkää parannus. Ei, vaikka Jumala niin tahtoisi ja voiman antaisi.

Seinillä on raanujen ja ryijyjen lisäksi pelkkiä kasvokuvia, ja se tarkoittaa sitä että kaulan yläpuoli on ihmisessä tärkeämpi kuin alapuoli, jonka homma on kantaa ja kuljettaa päätä. Tie-

dän huoneesta kohdan, jossa mahdollisimman moni naama katsoo minuun päin, se on raidallisen maton hapsujen päällä. Vakavista katseista kiertyy suojaava kehä ympärilleni, enkä pääse eksymään. Vaikka aika on paha ja loppuu kohta, vaikka Kekkosella on täysi työ pitää kommunistit ja SMP kurissa, vaikka Yhdysvallat ja Neuvostoliitto eivät pidä toisistaan, vaikka lentokoneet tipahtavat ja ohjukset ovat napin painallusta vaille valmiit, vaikka maailmassa vallitsee kylmä sota, minä en pelkää enkä palele.

Kylmän sodan vastakohta on lämmin rauha. Sen minä tunnen sisälläni. Se valuu minuun Bachin passiosta, jota kuuntelen sängyssä kasettisoittimesta. Se tulee saarnoista, jotka Taistopappa puhuu mutta joissa kuuluu yhtä aikaa Laestadiuksen, Lutherin ja vieläpä Herran Jeesuksen Kristuksen ääni. Se on yhden suun neliääninen kuoro, niin minä ne kuulen, saarnat, jotka pysyvät eivätkä koskaan muutu, saarnat, jotka vievät minut taivaaseen.

TAISTO

Kevät etenee tuskallisen hitaasti. Aistin vedenvärähtelyt ja kalaparvien paineaallot kauempana jään alla, kaipaus pusertaa rintalastan luut kireiksi kaariksi, mutta en voi tehdä muuta kuin odottaa. Marssin jokisuussa ja meren rannassa edestakaisin ja kiikaroin, ovatko vesilaikut suurentuneet. Niiden silmät ovat kuitenkin yhä laiskassa puoliummessa, samassa unenkaltaisessa tilassa kuin aiempinakin päivinä.

Hermot sinkuvat. Huhtikuun alun lämpimät haurastuttivat jään, mutta sen jälkeiset kylmät viivästyttivät sulamista. Jäälle ei voi enää mennä jalkaisin tai kelkalla, mutta veneelläkään ei vielä pääse. Piinaviikoilla en pääse verkoille lainkaan. Se tuntuu sairaudelta. Punarinta helistää hopeakelloa kuusikossa, ja koivut kuuntelevat vienoa laulua hiirenkorvilla. Kipu yltyy. Tulvaojissa särjet uivat parijonossa, välillä hauetkin, ja niitä voi nostella haavilla läjittäin suoraan saaviin. Vaan mitäpä minä särjillä teen, ainakaan ämpärikaupalla. Metsäneläimille jätän ne syötäväksi, ketut ja supikoirat niitä ainakin hakevat ja lähistöllä pesivät merikotkat, ja joka aamu on edellispäivän kasa kadonnut jäljettömiin.

Ahvenia minä kaipaan kaikkein eniten, jokisuun punaeväisiä raitapaitoja, jotka kasvavat näissä vesissä helposti yli kiloisiksi. Tunnen kuinka kyrmyniskat polskivat jäiden alla levottomina ja odottavat veden lämpiämistä, jotta voivat laskea mätinsä ja maitinsa rantaheinikon suojaan kasvamaan. Yhdellä naaraalla

voi olla 200 000 mätimunaa, jotka se laskee hyytelöisenä nauhana vesikasvien sekaan. Poikasten kuoriutuminen kestää vain muutaman viikon, ja niin on kalavedet taas turvattu pitkäksi aikaa eteenpäin.

Tänä vuonna olen päättänyt malttaa, sillä en halua kotona kohdata katsetta, joka tietää heikkouteni ja yrittää kätkeä huvittuneisuutensa. Ohhoh, se päivittelee ensin, hämmästynyt haahka, ja kohta matala kotkotus kiihtyy sietämättömäksi, niin kuin peto uhkaisi, vaikka kalavesillehän minä ainoastaan mielin.

Tuuli kuljettaa sulapaikoista ahvenentuoksun sieraimiini. Miedon, puhtaan ja merellisen. Pysähdyn rantakivelle nuuhkimaan ilmaa ja pistän silmät kiinni. Tuoksu ei ole pistävä eikä liian kalaisa, raikas se on ja lähes huomaamaton, ja sellaisenaan täydellinen. Ilo ja lohdutus leviävät levottomaan ruumiiseeni. Katson suljettujen luomieni alla silmiä jotka ovat kirkkaat eivätkä sameat, näen kidukset jotka ovat punaiset eivätkä harmaat ja tunnen käsissäni kiiltävän suojaavan limakerroksen joka peittää suomut. Ikävä riipii kyljenväleissä.

En kestä enempää. Pyörrän päätökseni.

On käveltävä kotiin, kestettävä nariseva kiiruna tai hiljaa nakuttava riekko. Vai surumielinen kuoviko se tällä kertaa laulaa. On alettava toimia, vaikka mikä olisi. Käärittävä talvisuoja pienemmän veneen ympäriltä ja kiinnitettävä traileri autonkoukkuun. Ajettava meren rannan suojaisaan lahdenpoukamaan, salaiseen kevätkalastuspaikkaan. Laskettava vene ja ryhdyttävä kyntämään ohutta jäätä rantavesistä. Kun kaasua painaa riittävästi, moottori painuu jään alle mutta keula nousee ylös ja halkoo jäähän vakoja niin kuin aura peltoon. Minä teen ahvenille kutupaikkoja. Minä teen auringolle jääpaloja imeskeltäväksi. Minä teen avonaisia kalavesiä ja verkonpaikkoja. Minä teen kesän ja sulatan kokonaisen meren!

En välitä, vaikka kauempana kenottavien rantatalojen pulleat emännät ja hitaat isännät taapertavat kuin ankat töllistelemään, että mikä siellä jyrisee, jäiden keskellä. En välitä heidän vinoista hymyistään toisilleen, kaakattavien sorsien, en hyväntahtoisista kummasteluista, joista jokainen kantautuu moottorinjylynkin yli korvalehdilleni. Mihin tässä valmiissa maailmassa on niin kiire. Kyllä se kesä on tähän asti tullut joka vuosi auttamattakin. Se on kalanhimo, joka ajaa vanhan miehen epätoivoisiin tekoihin.

Kynnän jäitä aamulla ja auraan lauttoja illalla. Kokonaisen arkiviikon teen työtä yhdessä auringon kanssa. Meillä on selkeä työnjako, minä halkaisen ja pilkon palat, hän sulattaa. Veneen moottori laulaa matalia tyytyväisiä lauluja ja minä laulan myös. Keväälle, Jumalalle ja kalavesille me hyräilemme yhdessä kaksitahtia. Joka päivä jääraja siirtyy kymmeniä metrejä horisonttiin päin. Joka päivä minä olen kauempana rannan toljottavista hanhista ja unohdan ne. Muistan vain sen, että kohta ahvenet pääsevät kutemaan, kohta uimaan parvina ulapalla auringon lämmittämien kivien lähellä, kohta minä pääsen laskemaan verkot kivien viereen, kohta poimimaan teräväsuomuja verkonsilmistä ja silittämään sukkulaolentoja kaksin käsin, kohta lajittelemaan piikkikiduksia saaveihin ja päättämään itse mihin heidät lopulta vien.

Niin kuin Pietari minä keinun aalloilla ja pyydän suurta saalista, niin kuin Jaakob ja Johannes minä rukoilen lempeitä tuulia, ja niin kuin Markus minä kirjoitan ja puhun rauhasta, joka Pyhän Hengen mukana laskeutuu levottomien kalastajien päälle ja muuttaa kiivauden viisaudeksi ja epävarmuuden johtamistaidoksi. Turhaan eivät vainotut kristityt valinneet kalaa tunnusmerkikseen, kahta kyljen kaarta, jotka kertovat että Jeesus Kristus on Jumalan poika ja pelastaja. Yksinkertainen on

uskoni, ahvenenmuotoinen, niin myös toivoni ja rakkauteni, ja vaikka aika on paha ja muuttuu koko ajan pahemmaksi, vaikka kristittyjä on alettu vainota taas niin kuin on vainottu ennen, minä lasken verkkoja väsymättä, piirrän rantahiekkaan yksinäisiä kalankylkiä ja rukoilen, että vielä löytyy ihmisiä, jotka voittavat pelkonsa ja täydentävät kuvaan kalan toisen puolen, ja että tämä kallio, jonka Jeesus on asettanut perustukseksi, saisi olla kirkkomme.

ALIISA

Suomeen saapuu Vienanmereltä korkeapaineen alue, joka muuttaa sään keväiseksi. Koko maassa on selkeää tai puolipilvistä. Lämpötila nousee alkuviikosta yli kymmeneen asteeseen, mutta kirkkailla päivillä on kääntöpuolensa. Yöpakkaset voivat yllättää.

Aaron selosti radiokuuluttajan äänellä säätiedotusta. Hän opetteli ilmavirtaukset korvakuulolta ja toisti ne Aliisalle. Se oli heidän hupinsa, etenkin vuodenaikojen taitteessa, kun vanha oli väistymässä ja uusi alkamassa. Aliisa nautti keskusteluista pojan kanssa, sillä asioiden tärkeysjärjestys oli lapsilla toinen kuin aikuisilla. Saattoi aloittaa mistä vain ja päätyä minne tahansa, eikä pientä ja suurta tarvinnut erotella.

He olivat menossa katsomaan kurkia etelänpuoleiselle rantaniitylle. Aurinko oli jo sulattanut sinne kosteikkoja, joihin linnut pysähtyivät toisinaan levähtämään ja jotkut jäivät kokonaan. Aaron oli nähnyt aamulla ensimmäisen auran taivaalla ja soittanut heti. Ihan sama päivä kuin viime vuonna, hän oli huutanut täysillä puhelimeen, 27. huhtikuuta, kaksikymmentä kurkea, korkealla ja järjestyksessä, se tarkoittaa että tulee kaunis kesä.

Lapsi ei ollut kadottanut uskoa kokonaisuuteen. Kaikki maailman tieto ei vielä ollut pilkkoutunut palasiksi. Se lohdutti Aliisaa. Raja ihmisen ja eläimen, mielen ja luonnon välillä ei ollut kasvanut ylittämättömäksi. Poika tiesi, että kun kurjet saapuivat, aika ja kevät asettuivat paikalleen.

Loska lotisi kenkien alla, matka taittui verkkaisesti. Aliisa muisteli ääneen vanhoja tarinoita, ja Aaron kuunteli tarkasti. Kurjen uskottiin toimivan tuomarina lintujen käräjillä. Se sopi tehtävään ylvään ryhtinsä vuoksi. Kurjen tulosta ei mennyt kauaa suon sulamiseen, mikä oli lopullinen talven ja jään valtakauden väistymisen merkki. Kurki oli riidoissa erityisesti käärmeiden kanssa. Koska kurki hävitti käärmeitä, ihmiset arvostivat sitä niin paljon, etteivät ikinä syöneet sen lihaa.

Kuuntele, Aaron huusi käheällä äänellä ja viittoi metsänreunaan, sieltä tulee lisää!

He seisahtuivat polulle odottamaan auraa, jonka pidempi sivu oli jakaantunut loppupäästä pienemmäksi auraksi. He saivat saman luvun, vaikka kärjessä lentojärjestys vaihtui kesken laskemisen. 33. Uusi ennätys.

Loppuviikosta pilvisyys vaihtelee lännessä ja pohjoisessa, radiokuuluttajan ääni sanoi Aliisan rinnan korkeudelta. Lämpötila kohoaa yhä lähes kymmeneen asteeseen. Tuuli on enimmäkseen heikkoa. Aamulla voi esiintyä utua tai sumua… Mitä se utu oikeastaan on? Ääni vaihtui Aaronin ääneksi.

Sumua sekin, mutta ohuempaa, Aliisa vastasi, pysähtyi ja osoitti sormellaan kauas eteenpäin. Rantaniityn ruokintapaikalla oli kuin olikin kaksi lintua. Hän oli muutamaa päivää aiemmin rahdannut sinne säkillisen ohraa. Aliisa epäili, että linnut olivat samat kuin aiempina vuosina, sillä kurjet tapasivat olla paitsi pari- myös paikkauskollisia. Ne saivat ihmisenkin tuntemaan, että tämä oli kotona ja osa maisemaa. Se hoiti vierautta ja rikkinäisyyttä.

Aaron kaivoi kiikarit suojakotelosta. Senkin ahmatit, laihat nälkäkurjet, siellä koikkelehtivat. Töräyttävät yhtä aikaa. Ihan selvästi hakevat jo risuja pesään. Yhdessä tuolla rakentavat, poika raportoi innoissaan.

He seurasivat lintuja kauan. Aliisa puheli verkkaan. Hän halusi jakaa lapselle itselleen tärkeitä merkityksiä. Omien juurien ja henkisen perinteen tunteminen auttoi ymmärtämään ihmisiä ja tapoja kaikkialla. Muualta löytyi hämmästyttävän samankaltaisia uskomuksia. Se lisäsi yhteenkuuluvuutta ja myötämielisyyttä.

Kevään ilo muutti uskomusten aikamuodon huomaamatta menneestä tähän hetkeen.

Linnut eivät ole vain näkyvää maailmaa vaan kuuluvat myös tuonpuoleiseen. Ne tulevat jostain ja menevät jonnekin, mihin ihminen ei kykene niitä seuraamaan. Linnut tuovat viestejä rajan takaa, varoittavat uhkaavista asioista ja välittävät rauhaa ja sopusointua. Ne saattavat myös kuljettaa sieluja mukanaan maailmojen välillä. Kuoleman jälkeen ihmisen sielu pystyy lentämään linnun tavoin vapaasti.

Aaronin silmissä hohtivat lamput. Pesä oli kasvanut jo suureksi keoksi. Siinä oli ruohoja, sammalia ja oksia. Kohta siinä olisi muna tai kaksi. Ja linnutkin tiesivät sen, sillä ne lopettivat työn ja alkoivat tanssia. Ne pomppivat korkealle ja tekivät juoksupyrähdyksiä. Siivet läpsyivät ja rytmikkäät huudot kaikuivat kauas. Aaron nauroi ääneen.

AUROORA

On toukokuun ilta, kun kävelen pellolle joka viheriöi timoteitä. Odotan sinua josta en tiedä muuta kuin tutkivan katseen jonka alta on käännyttävä pois. Linnut huutavat alkavaa kesää, koivut purskuavat pieniä lehtiä, musta maa haisee väkevälle kasvulle joka ei suostu pysähtymään.

Istun suuren kiven päälle ja manaan voimaa, joka työntyy röyhkeästi esteiden läpi ja pyyhkii rajat. Miksi minä tällaiseen itseni päästän, ihmettelen, kunnes kuulen sinun tasaiset askeleesi kaukaa hennosta heinikosta. Niiden rytmi on sydämenlyönti, niiden havina on verenkohina. Minun kehoni valpastuu ja ihoani kihelmöi, unohdan kaiken muun, sillä niskaani lämmittää auringonsäde, lapaluideni välissä kasvavat haavanlehdet enkä voi liikahtaa.

Sinä kävelet lähemmäs, heinät kahisevat ja selkääni henkii lounainen tuuli. Tulet taakseni ja pysähdyt, tuuli ja timoteit seisahtuvat, kierrät kiven ja astut eteeni, mutta minä painan silmäni kiinni sillä en kestä katsoa valoa päin. Jalkasi ehdin kuitenkin nähdä vilaukselta. Lahkeitten alla ne ovat paljaat. Toinen varvas ensimmäistä pidempi. Pikkuvarpaassa tuskin kynttä ollenkaan.

Käännyn poispäin enkä avaa silmiä. Sinä istut kiven toiselle reunalle etkä sano mitään. Me istumme vain, etäällä seläkkäin, istumme ihan hiljaa. Kuulen tasaisen hengityksesi, joka tyynnyttää omani. Hengitän kanssasi sisään palleaan saakka. Puhallamme ilman yhdessä ulos hitaasti kokonaan.

Aurinko työntyy esiin pilvenrepaleiden välistä. Meidän selkärankojemme välissä lämpenee kesä. Me hengitämme ja kuuntelemme, kuinka timoteit ja tuulet huojuvat, kuinka puut kuiskivat ja heiluvat, kuinka emolinnut pörheltävät ees ja taas matoja hakemassa, kuinka sokeat linnunpojat aukovat nälkäisiä nokkia, kuinka ne piipittävät avuttomina keinuvien oksien huterissa pesissä eivätkä osaa mitään muuta.

Ennen kuin kävelen pois minä riisun kengät ja jätän ne kivelle.

AARON

Jumala luo jokaisen pitkän virran ja pienen ihmisen. On Joki ja minä. On Niili ja Mooses. On Jordan ja Johannes. On Volga ja lautturit. On Tonava, Mississippi ja Ganges, ja niiden rannoilla elävät ihmiset. On Seine, Ural ja Don, ja niiden vesissä kulkevat kalat. Joet pysyvät, vaikka niiden vedet vaihtuvat koko ajan ja ihmiset jokien varsilla kasvavat ja kuolevat.

Niin minä kirjoitan Vihkoon. Ennen kuin otan Nopsan ja lähden.

On toukokuun kuumin päivä, ja minä poljen kanttorilan rantaan. Rantatörmän jyrkässä alamäessä jarrut pitää painaa seisaaltaan pohjaan ja pyörä liukuu silti, muttei enää liian lujaa. Sulavesien syöksyvät purot ovat kaivertaneet syviä uria tienpohjaan. Ojanpenkoilla löyhyää maailman paras haju, jota nuuskin mahaan saakka. Se on sekoitus vihreää mesiangervoa, valkoista tuomenkukkaa ja ruskeaa tulvarannan mutaa.

Isän vene on Joen rannassa. Se on kunnon tervattu puuvene eikä mikään tämän maailman lasikuitu- tai alumiinihömpötys. Tervausaika on huhtikuussa, kun maassa on enemmän pälviä kuin lunta. Silloin isä jyrsii vanhaa tervaa raapparaudalla ja teräsharjalla ja minä pyyhin juuriharjalla pölyjä. Isä lämmittää uuden tervan varovasti kaasukeittimellä, ja me sivelemme sitä yhdessä paksuilla pensseleillä veneen kylkiin. Isä sanoo, että hyvä poika, ja minä kasvan sekunnissa sentin tai kaksi. Isä puhuu vähän eikä koskaan sano sellaista mitä ei tarkoita.

Matti on maailman tavallisimman ja kunnollisimman miehen nimi. Sellaiseksi minäkin aion kasvaa, samanlaiseksi kuin isä, vaikka oma nimeni on vähän liian erikoinen.

Kevätauringossa kuivuva terva on maailman toiseksi paras haju.

Veneen keula on vedetty rantapusikkoon pöllien päälle. Kokasta lähtee pitkä köysi, jonka päässä on hakalukko. Se kiinnitetään mutkalle taipuneen tuomen ympärillä olevaan kettinkiin, jossa on iso rautainen lenkki. Joku voisi kähveltää veneen, kun on vain hakalukko, muttei kukaan Joella uskalla, kirkon rannassa, sillä hautausmaan haamut, Pyhä Henki ja itse pappilan Harmaja Täti vahtivat paatteja ja ajavat jokaisen viekkaan ja varkaan viisipiikkisellä heinähangolla tiehensä.

Isä on antanut luvan. Minä saan soutaa itse sitten kun jaksan työntää veneen veteen ja vetää sen rantaan. Sitten kun osaan olla huolellinen hakalukon kanssa, kun en souda kauas enkä koskea kohti, koski on raja. Ja minä osaan nyt. Rajat ovat tärkeitä, isä on opettanut. Hän tietää maiden sivuista ja nurkista kaiken ja mittaa ja merkitsee työkseen tontteja, peltoja ja metsiä. Jokaisella maalla on ääriviivat ja niiden kulmissa kivet eli pyykit. Niiden paikalleen asentaminen on niin tärkeä tehtävä, että siihen tarvitaan oikea insinööri ja mittalaitteet. Rajan siirtäminen ilman lupaa on lain mukaan kiellettyä. Se on rikos, josta saa rangaistuksen.

Rajoista saarnaa myös Taisto-pappa seuroissa, eikä minun ole ollenkaan vaikea ymmärtää mistä on kyse. Jos pihan tai pellon pyykkien siirtäminen on väärin, vielä monin verroin suurempi synti on Jumalan valtakunnan reunojen häivyttäminen. Aika on vaarallinen, pappa selittää, rajansiirtelijöitä on taas ilmaantunut, mutta huijaukset paljastuvat aina. Pyhä Henki ja Jumalan sana mittaavat laitojen paikat eikä sisään pääse muutoin kuin ahtaasta portista.

Vene lipuu. Joki on aamulla hiljainen, kuuluu vain airojen loiske ja veden liplatus veneen kyljissä. Mereltä eksynyt kalalokki kaartelee taivaalla ja kiljahtelee. Kirkon torni kurkistaa rantatörmän mäntyjen yläpuolelta, ja rauhanyhdistys pilkistää toiselta törmältä. Ne hymyilevät toisilleen, vilkuttavat Joen yli ristit heiluen, vaikka joissakin paikoissa riitelevät, niin olen kuullut, kääntävät kupolit poispäin niin kuin eivät tuntisi. Onneksi Jumala on antanut Kylään uskovaisen papin, niin on paljon helpompaa.

Alavirtaan voi soutaa hitaasti ja uneksuen. Tällaisena tuulettomana päivänä airot voi jättää hetkeksi hankaimiin ja maata veneen pohjalla veden keinuteltavana. Virta vie. Aurinko paistaa ja törmäpääskyt tirskuvat. Taivaalla ei näy tupsukkaita untuvapilviä eikä vuorenhuippuisia kuuropilviä, jotka tietävät huonoa säätä. Yksinäiset kumpupilvet seuraavat niin kuin valkoiset hattarat. Venemiehen täytyy osata pilvet.

Veneen pohjalla voi ajatella rauhassa Tärkeitä Asioita.

Jumala luo joet maahan niin kuin verisuonet ihmisen kehoon. Pienten, kasvavien ja suurten purojen verkostoksi, kaikkialle ja täydellisesti. Minun Jokeni on 160 kilometriä ja minä 143 senttimetriä pitkä. Niili on 6500 kilometriä ja Mooses-vauva 60 senttimetriä. Jordan on 360 kilometriä ja Johannes 180 senttimetriä. Veden virtaaminen Joen läpi kestää viikkoja, mutta koska aina on uusi vesi tulossa perässä, on mahdotonta erottaa alkua tai loppua. Ihmisen kasvu kestää viisitoista vuotta ja saattaa jatkua sen jälkeen sivulle päin tai pään sisään, mutta päänsisäistä kasvua ei näe silmillä, sen vain kuulee korvilla tai tuntee sydämellä, niin on Aliisa-mummi kertonut.

Minä haluan kasvaa oman Joen kokoiseksi. Sopivan suureksi, sopivan pieneksi. Vaikka isä on Jordan ja pappa Niili ja koko Punainenmeri päälle, vaikka mummi on Ural ja äiti Tonava kaunoinen, minulle riittää se, että jonain päivänä kasvan niin

isoksi, että voin soutaa kotijoen ylhäältä alas ja tiedän jokaisen kiven ja kosken.

Istun takaisin soutupenkille. Katson virran keskeltä törmäpääskyjä, jotka pitävät hälisevää sukukokousta jyrkässä rinteessä. Hyppelevästi lentävillä linnuilla on tummat siivet, valkoiset vatsat ja haarapyrstöt. Ne tirskuvat ja nappaavat vedenpinnasta surviaissääskiä. Täplikkäässä rinteessä on satoja hiekkaan kaiverrettuja pesäonkaloita. Molemmat emot hautovat, olen lukenut Otavan isosta tietosanakirjasta, ja se on erikoista, yksi, kaksi emoa, ihan samannäköisiä, eikä kuvasta pystynyt erottamaan, onko kummallakaan linnunpippeliä.

On ihmeellistä, että trooppisessa Afrikassa talvehtivat linnut palaavat aina uudestaan Kylään ja Joelle. Ne rakentavat pesiä hiekkaan, vaikka sateet ja sortumat uhkaavat ja mäyrät vaanivat ja kaivautuvat onkaloihin katonkin kautta. Joka Jumalan kesä ne lentävät tuhansia kilometrejä, pysähtyvät samalle törmälle, munivat valkeita munia, hautovat poikasia, opettavat lentämään ja pyydystämään surviaissääskiä, kunnes syksyn tullen lentävät takaisin Afrikkaan.

Lintulaulut ovat seuralauluista kauneimpia. Lintusaarnat ovat seurasaarnoista kauneimpia. Taisto-pappa osaa ne parhaiten, hän puhuu silloin pehmeimmällä runoäänellä, ja minä tallennan sanat sydämeen ja Vihkoon. *Sillä lintu on huoneen löytänyt, ja pääskynen pesänsä, johonka he poikansa laskevat.*

Me uskovaiset olemme suvipääskyjä, pappa lausuu seuroissa. Meillä on ajallinen pesäpaikka ja koti Jumalan lasten joukossa. Tämä maa, jossa asumme, on kaunis isänmaa, mutta se ei ole lopullinen kotimaa. Kun aikain merkit täyttyvät, muuttolinnut kokoontuvat parviin, ja kun taivaat menevät pois suurella pauhinalla, silloin saavat siivet soutaa suvi-ilmaan siintävään.

Minä soudan suvi-ilmassa ja laulan linnuista. Kasvatan selkäpuolelle siipiä niin että lapaluissa kutisee. Joskus ne ovat mustakärkiset kalalokin siivet, joissa on valkoiset laikut ja joilla voin kaartaa Joella yksin. Joskus taas räpistävät törmäpääskyn siivet. Hyppelen niillä hyönteisjahdissa kesän ja syksyllä lennän parveni kanssa toiseen maailmaan.

Ja sitten kun lähden, tutkin matkalla kaikki maailman joet, suuret ja pienet, alkujärvet ja loppumeret, kuuntelen jokaisen virran laulun, onnellisen ja surullisen, tarkistan joenvierten talot, kasvavat ja katoavat, ja ihmiset, näen että he kaikki katsovat jokea ja muuttolintuja, pysyviä ja matkalla olevia, ja katsoessaan aina luulevat, että vain he itse rakastavat ja ikävöivät.